

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
БЯЛКОВСЬКОЇ ОКСАНИ АНТОНІВНИ
на дисертаційну роботу Глинського Назарія Юрійовича
на тему «Ринковий інструментарій формування та реалізації стратегій
розвитку слабоурбанізованих територій в умовах трансформації
національного господарства»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Реалізація адміністративно-територіальної реформи в Україні імплементувала структурні зміни у процесі просторово-територіального розвитку національної економіки. Сформовані територіальні громади набули статусу повноцінних суб'єктів економічних відносин в системі національної економіки, змінилися базові засади та принципи розподілу фінансових ресурсів, посилилась участь громад у процесах соціально-економічного розвитку територій України. Це, з однієї сторони, забезпечило появу нових можливостей для задоволення потреб жителів громад, а з іншої – обумовило необхідність розробки інноваційного інструментарію до забезпечення динамічної конкурентоспроможності територіальних громад в умовах системних трансформацій. На особливо увагу заслуговують теоретико-методологічні та прикладні засади розробки ефективних ринкових інструментів формування та реалізації стратегій розвитку слабоурбанізованих територій, що характеризуються індивідуальною специфікою функціонування, серед яких обмеженість фінансово-економічних ресурсів, низький рівень диверсифікації господарських комплексів національної економіки, територіальна розосередженість господарюючих суб'єктів та інші. Все це в сукупності і визначає актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Про наукову значущість та актуальність розв'язаних в дисертації проблем свідчить відповідність тематики дослідження науково-дослідній роботі кафедри маркетингу та логістики Національного університету «Львівська політехніка». Так, дисертація виконана відповідно до постанови КМУ № 942-2011-п «Про затвердження переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року», наукового напрямку кафедри «Сучасні підходи маркетингового забезпечення розвитку соціальних та економічних систем» (номер державної реєстрації: 0118U007357), а також дослідницького проекту на тему «Інформаційна асиметрія у взаємодії між органами місцевого самоврядування та сільським населенням: аналіз причин та шляхів їх подолання» (Договір № ІВ21-012 від 17.12.2021 р.), який реалізується в рамках госпдоговірної НДР № 867.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації та реферату дозволяє зробити висновок, що сформовані автором наукові положення, висновки та рекомендації відзначаються високим рівнем обґрунтованості та достовірності. Це було досягнуто на основі системного опрацювання вітчизняних і зарубіжних наукових джерел за темою дисертації, використання комплексної методики дослідження, системним застосуванням і логічним узгодженням базових положень теорії стратегічного управління, опрацюванням тематичного статистичного матеріалу, теоретичною та експериментальною перевіркою розробок на основі їхньої апробації на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, а також шляхом впровадження результатів дослідження у практичну діяльність територіальних громад, що підтверджено відповідними довідками.

На підставі опрацювання представлених у дисертації наукових положень, висновків, пропозицій і рекомендацій можна стверджувати про відповідність рівня їх обґрунтованості та достовірності встановленим вимогам.

Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи

Перший розділ дисертаційної роботи «Теоретичні засади імплементації ринкового інструментарію в управління розвитком слабоурбанізованих територій» присвячений дослідженню соціально-економічного змісту слабоурбанізованої території (с. 43-64), визначенню детермінант місцевого розвитку в умовах трансформацій (с. 64-87), вивченню теорій маркетингу та стратегічного управління в забезпеченні розвитку громад (с. 87-104), теоретичному опрацюванню моделі вибору території для реалізації інвестицій (с. 105-120).

У межах другого розділу дисертації «Методологічні основи формування ринкового інструментарію стратегій розвитку слабоурбанізованих територій» дисертантом опрацьовано підходи до організації діяльності комунального сектору місцевої економіки (с. 126-142), маркетингову концепцію в управлінні слабоурбанізованою територією (с. 142-157), чинники, що визначають цілі стратегій розвитку досліджуваних територій (с. 158-178).

У третьому розділі «Формування слабоурбанізованих територій в умовах трансформації національного господарства» досліджено процеси деаграризації слабоурбанізованих територій (с. 182-198), визначено місце цих територій на осі «центр-периферія» (с. 198-218), ідентифіковано напрями кооперації на слабоурбанізованих територіях (с. 219-230), проаналізовано фінансове забезпечення функціонування місцевого самоврядування (с. 231-246).

Четвертий розділ дисертації «Формування та реалізація стратегій розвитку слабоурбанізованих територій» присвячений проведенню контент-аналізу стратегій розвитку слабоурбанізованих територій (с. 250-266),

визначенню ринкової орієнтованості органів місцевого самоврядування у формуванні та реалізації цільових стратегій (с. 267-285), визначенню стратегій позиціонування слабоурбанізованих територій (с. 285-304), трансформації ролі органів місцевого самоврядування у формуванні передумов економічного розвитку (с. 304-321).

У п'ятому розділі дисертації «Пріоритети імплементації ринкового інструментарію при формуванні та реалізації стратегій розвитку слабоурбанізованих територій» запропоновано заходи щодо підвищення рівня конгруентності слабоурбанізованих територій (с. 325-342), розроблено стратегічні пріоритети розвитку цих територій (с. 343-359), обґрунтовано роль місцевого самоврядування в забезпеченні економічного розвитку території (с. 359-369), сформовано пропозиції щодо організації діяльності на рівні слабоурбанізованої території в сфері місцевого економічного розвитку (с. 370-383).

Загалом, дисертаційна робота включає вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел (442 найменувань) та додатки. Основний зміст роботи викладено на 361 сторінці тексту.

Теоретична та прикладна цінність результатів дослідження

У дисертаційній роботі дисертантом розроблено та обґрунтовано новий напрямок теоретико-методологічних досліджень розвитку слабоурбанізованих територій, що базується на міждисциплінарному підході, розвиненому понятійно-термінологічному апараті та новій системі обґрунтованих ринкових моделях реалізації стратегій розвитку слабоурбанізованих територій з урахуванням ринкової парадигми та стратегічного управління ними. Зокрема, теоретичну цінність результатів дослідження формують концептуальний підхід до реалізації стратегій розвитку слабоурбанізованих територій, який передбачає підвищення рівня їхньої конгруентності, комплексна характеристика слабоурбанізованих територій в частині перцепції їх як об'єкту стратегічного управління, понятійно-термінологічний апарат у сфері місцевого розвитку на засадах уточнення змісту понять «місцевий розвиток», «маркетинговий інструментарій управління місцевим розвитком», «бачення розвитку територіальної громади», «клієнт території».

Ключові теоретико-методологічні та методико-прикладні положення дисертаційної роботи були впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та використовуються під час викладання навчальних дисциплін «Маркетинговий менеджмент», «Стратегічний маркетинг та стратегічний менеджмент», «Дослідницький семінар у маркетингу» та «Спецкурс з наукових досліджень спеціальності».

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в розробці пропозицій щодо формування ринкових інструментів реалізації стратегій розвитку слабоурбанізованих територій в сучасних умовах трансформації національної економіки. Прикладні результати дисертаційної роботи були

впроваджені у практичну діяльність, зокрема, таких територіальних громад: Заводської територіальної громади (довідка Заводської селищної ради від 05.04.2022 р.), Нижньовербізької територіальної громади (довідка Нижньовербізької селищної ради від 07.04.2022 р.), Глибоцької територіальної громади (довідка Глибоцької селищної ради №03/211 від 26.03.2021 р.), Красносільської територіальної громади (довідка Красносільської сільської ради №05-11/2083 від 25.08.2022 р.), Маловисківської територіальної громади (довідка Маловисківської міської ради №15/5-818 від 22.08.2022 р.), Городнянської територіальної громади (довідка Городнянської міської ради №3/14-06-2509 від 14.06.2022 р.), Слобожанської територіальної громади (довідка Слобожанської селищної ради №03-07/10/70 від 17.08.2022 р.).

Наукова новизна результатів дослідження

Ознайомлення з результатами наукового дослідження та змістом дисертації Глинського Н. Ю. дало змогу визначити ключові положення, висновки і пропозиції автора, що характеризуються науковою новизною. Серед найбільш вагомих наукових результатів дисертаційної роботи можна виділити такі:

– запропонований концептуальний підхід до реалізації стратегій розвитку слабоурбанізованих територій (с. 326-344), який передбачає підвищення рівня їхньої конгруентності, у своїй апріорній ідеї дозволяє злагодити конфліктність ситуацій, пов'язаних з потенційною конфліктогенністю цілей розвитку окремих господарюючих суб'єктів по відношенню до інших зацікавлених в місцевому розвитку сторін;

– обґрунтована комплементарність ринкової концепції та концепції стратегічного управління місцевим розвитком, які базуються на сучасній парадигмі розвитку відкритих соціально-економічних мезосистем (с. 87-105), що, в контексті зростання вагомості фактора нестабільності зовнішнього середовища, формує теоретичне підґрунтя для поєднання ймовірного та детермінованого підходів управління розвитком на мезорівні;

– сформований метод ранжування чинників внутрішнього та зовнішнього середовища слабоурбанізованих територій за допомогою модифікації матриці перехресного аналізу сильних і слабких сторін, можливостей та загроз, ідентифікованих в процесі формування та реалізації стратегій розвитку слабоурбанізованих територій в умовах трансформації національного господарства (с. 175-179). Описана в роботі та апробована на практиці авторська пропозиція забезпечує врахування взаємовпливу цих чинників з подальшою їх градацією та виокремленням тих із них, які мають складати об'єкт критичної уваги з боку суб'єктів, прямо та опосередковано дотичних до управління місцевим економічним розвитком;

– запропонована модель процесу вибору місця для реалізації інвестиційного проєкту на засадах детермінації комплексу внутрішніх обмежень (фінансових, організаційних, соціальних та виробничих) із

визначенням місця та ролі місцевого самоврядування у впливі на цей вибір (с. 106-113);

– сформовані характеристики території як місця потенційного розташування підприємства, які беруться до уваги інвестором при прийнятті кінцевого рішення про реалізацію бізнес-проекту. Таким чином, авторське трактування у цій сфері сприяє розширенню поля причинно-наслідкових зв'язків за рахунок включення до нього м'яких характеристик території, які хоча й важко піддаються оцінюванню, однак складають вагому мотиваційну основу вибору місця локалізації інвестицій (с. 114-122);

– запропонований понятійно-термінологічний апарат у сфері місцевого розвитку на засадах уточнення змісту таких понять, як «місцевий розвиток» (с. 70-75), «маркетинговий інструментарій управління місцевим розвитком» (с. 96-104), «бачення розвитку територіальної громади» (с. 294), «клієнт території» (с. 291-292);

– розвинута характеристика явищ та процесів, які супроводжують розвиток слабоурбанізованих територій в умовах трансформації національного господарства, що дає змогу застосувати проактивні дії з боку місцевої влади щодо обмеженого впливу на темпи та напрямки процесів місцевого розвитку (с. 182-198).

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих автором наукових працях

За темою дисертаційної роботи автором опубліковано 44 наукових праці. Зокрема, 3 статті у виданнях, що індексуються в наукометричних базах даних Scopus/Web of Science, 1 одноосібна та 2 колективні монографії, 23 статті в фахових наукових виданнях (з них 7 одноосібно), 10 публікацій у матеріалах конференцій та 5 публікацій в наукових періодичних виданнях інших держав. Загальний обсяг публікацій становить 41,2 друк. арк., з яких особисто автору належить 36,5 друк. арк. Усі публікації формують вагомий науковий доробок автора та повною мірою відображають представлені у дисертаційній роботі елементи наукової новизни, її теоретико-методологічні та прикладні положення. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та висновки, які є результатом особистих досліджень дисертанта, про що зазначено у переліку опублікованих праць в рефераті дисертації (с. 33-37, див. реферат).

Обсяг, кількість та якість друкованих праць відповідають усім встановленим вимогам щодо публікацій основного змісту дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук і, таким чином, надають автору право публічного захисту дисертаційної роботи. У роботі матеріали та висновки кандидатської дисертації дисертанта не використовувались.

Відповідність теми дисертації профілю спеціальності

Дисертація виконана державною українською мовою, якою автор володіє на високому професійному рівні. Структура дисертаційної роботи в повній мірі відповідає темі дослідження, сформульованим меті та завданням. За змістом проведених досліджень та отриманими на їх підставі результатами, дисертаційна робота відповідає профілю спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

До недоліків та зауважень дискусійного характеру можна віднести такі:

1. Потребують більш детального роз'яснення окремі пункти наукової новизни дисертації. Зокрема, автор зазначає, що ним розроблено «модель визначення сценаріїв розвитку слабоурбанізованих територій, яка, на підставі часової пріоритетності реалізації проєктів місцевого розвитку, дозволяє сформувати інформаційне підґрунтя для обрання однієї із сформульованих альтернатив». Однак, з положень наукової новизни незрозумілим є, що саме це за сценарії та які конкретні альтернативи сформульовано автором.

2. При викладенні основних положень параграфу 1.1 дисертації «Соціально-економічний зміст слабоурбанізованої території як об'єкту управління», автор значну увагу приділяє опрацюванню теоретичних аспектів території, загалом, і сільським територіям, зокрема, тоді як слабоурбанізовані території розглянуті дещо за залишковим принципом.

3. У таблиці 2.1 «Місце маркетингу в процесі управління слабоурбанізованою територією» доцільно було б деталізувати особливості виокремлених елементів управління та маркетингових методів з позицій специфіки розвитку слабоурбанізованих територій.

4. У процесі виконання дослідження та здійснення розрахункових процедур дисертантом аналізується розвиток окремих слабоурбанізованих територій в межах сформованих територіальних громад. Однак, не до кінця зрозумілим є вибір саме такої сукупності досліджуваних об'єктів. З огляду на це, у дисертації автору доцільно було б підсилити аргументацію та мотиви вибору безпосередньо цих територіальних громад для проведення дослідження.

5. Дещо співзвучними видаються назви параграфів 4.4. «Трансформація ролі та місця органів місцевого самоврядування у формуванні передумов місцевого економічного розвитку» та 5.3 «Обґрунтування ролі та місця місцевого самоврядування в забезпеченні економічного розвитку території».

Загалом, наведені вище зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного дисертантом дослідження, не впливають на загальний висновок та можуть стати предметом дискусії в процесі публічного захисту дисертації. Робота є завершеною, оригінальною науковою працею, яка заслуговує позитивної оцінки.

Відповідність роботи вимогам МОН України

Дисертаційна робота виконана українською мовою, оформлена у повній відповідності з нормами і правилами МОН України, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою автора та характеризується достатньо високим науково-теоретичним, методологічним і прикладним рівнем. Реферат за структурою та технічним оформленням відповідає визначеним МОН України стандартам. Зміст реферату повною мірою відповідає змісту дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Актуальність і своєчасність теми дисертаційної роботи, належний рівень обґрунтованості та достовірності сформульованих положень, висновків і пропозицій, ступінь наукової новизни, науково-теоретична та практична значимість, стиль викладення та оформлення дають змогу зробити висновок, що дисертаційна робота Глинського Назарія Юрійовича на тему «Ринковий інструментарій формування та реалізації стратегій розвитку слабоурбанізованих територій в умовах трансформації національного господарства» є самостійною завершеною працею, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати і забезпечено вирішення важливої з теоретичної, методологічної та прикладної точок зору проблеми щодо розроблення ринкового інструментарію формування та реалізації стратегій слабоурбанізованих територій в умовах трансформацій.

Ознайомлення з науковими положеннями, висновками і пропозиціями дисертаційної роботи свідчить, що вона відповідає сучасним особливостям, проблемам, завданням і тенденціям наукових досліджень в економічній сфері.

Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, за своїм змістом і якістю відповідає вимогам, які ставляться до робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, пп. 7 та 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою КМУ № 1197 від 17.11.2021 р. Це дає можливість сформулювати висновок, що автор дисертаційної роботи Глинський Назарій Юрійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

**Доктор економічних наук, професор,
проректор з навчальної,
науково-інноваційної та міжнародної
діяльності**

О. А. Бялковська

Підпис засвідчую:

Членкиня секретар *коф - О. Кобернюк*